

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

III

Bölüm 1 ÖZEL EĞİTİM VE ÖZEL EĞİTİME MUHTAÇ ÇOCUKLAR	13
1.1. Özel Gereksinimli Bireyler	16
1.2. Özel Eğitimin Amacı ve İlkeleri	18
1.3. Özel Eğitimin Önemi	19
1.4. Engelliliğin Genel Nedenleri	19
1.4.1. Doğum Öncesi Nedenler	19
1.4.2. Doğum Anına Ait Nedenler	20
1.4.3. Doğum Sonrası Nedenler	20
1.5. Önleme	21
1.6. Özel Eğitime Gereksinimi Olan Çocukların Belirlenmesi	22
1.6.1. Erken Tanı	22
1.7. Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitim Gördüğü Ortamlar	23
1.7. 1. Normal Okul	24
1.7. 2. Özel Eğitim Sınıfları	25
1.7. 3. Gündüzlü Okullar	25
1.7. 4. Yatılı Okullar	25
1.7.5. Ev ve Hastane	26
1.8. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri	26
1.9. Özel Eğitim Personeli	27
1.9.1. Özel Eğitim Alanında Ortaya Çıkan Sorunlar	28
1.9.2. Çocukların Eğitsel Tanımlaması ile İlgili Olarak	28
1.9.3. Erken Çocukluk Eğitimi ile İlgili Olarak	28
1.9.4. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri Uygulamaları ile İlgili Olarak	29
1.9.5. Özel Eğitim ve Rehabilitasyonda Aile Hizmetleri ile İlgili Olarak	29
1.10. Özel Eğitim Alanına Bilişim Teknolojileriyle Yapılan Katkıları	31
1.10.1. Özel Eğitimde Teknoloji Gereksinimi Yararlanılan Kaynaklar	32
	34
Bölüm 2 ÖZEL EĞİTİMDE YASAL DÜZENLEMELER	37

2.1. Özel Eğitim ve Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitimi	39
2.1.1. Erken Çocukluk ve Okul Öncesi Eğitim	41
2.1.2. Örgün ve Uzaktan Eğitim	41
2.1.3. Yaygın Eğitim	42
2.1.4. Mesleki Eğitim	42
2.1.5. Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları	43
2.1.6. Eğitsel Değerlendirme ve Tanılama	45
2.1.7. Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitimine Ailenin Katılımı	46
Yararlanılan Kaynaklar	48
Bölüm 3 OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ	49
3.1. Tanım	50
3.2. Özel Gereksinimi Olan Okul Öncesi Çocuklar	52
3.3. Okul Öncesi Özel Eğitim Programları	53
3.3.1. Eve Dayalı Programlar	53
3.3.2. Kuruma Dayalı Programlar	55
3.3.3. Eve-Kuruma Dayalı Programlar	56
3.4. Türkiye’deki Erken Çocukluk Özel Eğitim Uygulamaları	56
3.5. Erken Çocukluk Özel Eğitim Programlarında Müfredat Programı	57
Yararlanılan Kaynaklar	58
Bölüm 4 KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ	59
4.1. Kaynaştırma Eğitiminin Tarihçesi	61
4.2. Kaynaştırma Eğitiminin İlkeleri	63
4.3. Kaynaştırma Eğitiminin Yararları	64
4.4. Hukuki Düzenlemelere Göre Kaynaştırma Uygulamaları	65
4.5. Kaynaştırma Eğitiminde Ençok Karşılaşılan Engel Grupları	66
4.6. Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Hazırlık Çalışmaları	67
4.7. Kaynaştırma Eğitiminde Dikkat Edilecek Hususlar	68
4.8. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde Kaynaştırma Uygulamaları	70
4.9. Kaynaştırma Yoluyla Eğitimde Öneriler	73
4.10. Eğitim Kademelerinde Özel Eğitim Hizmetleri	76
4.10.1. Okul Öncesi Dönemde Özel Eğitim Hizmetleri	76
4.10.2. İlköğretimde Özel Eğitim Hizmetleri	77
4.10.3. Ortaöğretimde Özel Eğitim Hizmetleri	77
4.11. Kaynaştırma Eğitiminde Başarının Değerlendirilmesi	78
Yararlanılan Kaynaklar	79
Bölüm 5 ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLAR	81

5.1. Zihinsel Yetersizliğin Tanımı	82
5.2. Zihinsel Yetersizliğin Tanılanması ve Değerlendirilmesi	83
5.3. Zihinsel Yetersizliğin Nedenleri	83
5.3.1. Doğum Öncesi Nedenler	83
5.3.2. Doğum Sırası Nedenler	85
5.3.3. Doğum Sonrası Nedenler	86
5.4. Zihinsel Yetersizliğin Sınıflandırılması	86
5.4.1. Eğitsel Sınıflandırma	86
5.4.2. Psikolojik Sınıflandırma	86
5.5. Zihinsel Yetersizliği Olan Çocukların Özellikleri	88
5.5.1. Zihinsel Gelişim Özellikleri	88
5.5.2. Bedensel ve Devinimsel Özellikleri	88
5.5.3. Sosyal Özellikleri	89
5.5.4. Kişilik Özellikleri	89
5.5.5. Dil ve Konuşma Özellikleri	89
5.5.6. İş ve Çalışma Özellikleri	90
5.6. Zihinsel Yetersizliği Olan Çocukların Eğitimi	90
5.6.1. Zihinsel Yetersizliği Olan Çocukların Eğitim Amaçları	90
5.6.2. Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuklara Yönelik Öğretim Yöntemleri	91
5.6.3. Zihinsel Yetersizliği Olan Çocukların Öğretmenlerine Öneriler	92
5.7. Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuk ve Ailesi	92
5.7.1. Aileye Öneriler	93
5.8. Türkiye'deki Uygulamalar	94
5.9. Zihinsel Yetersizliği Olan Bazı Bireylerin Başarıları	94
Yararlanılan Kaynaklar	96

Bölüm 6 ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÇOCUKLAR 97

6.1. Öğrenme Güçlüğü'nün Tanımı	98
6.2. Yaygınlık	100
6.3. Nedenler	100
6.3.1. Organik ve Biyolojik Faktörler	100
6.3.2. Genetik Faktörler	101
6.3.3. Çevresel Faktörler	102
6.4. Öğrenme Güçlüğü Gösteren Çocukların Genel Özellikleri	102
6.4.1. Bilişsel Özellikler	102
6.4.2. Akademik Özellikler	104
6.4.3. Sosyal ve Duygusal Özellikler	105
6.5. Tanı ve Değerlendirme	107
6.5.1. Değerlendirme Yöntemleri	108
6.5.2. Müfredat-Bağımlı Değerlendirme	108
6.5.3. Portfolio Değerlendirme	108

6.6.Eğitim Durumları	109
6.6.1.Erken Çocukluk	109
6.6.2.İlkokul ve Ortaokul Dönemi	109
6.6.3.Yetişkinliğe Geçiş	110
6.7. Öğretimsel Müdahaleler	110
6.7.1Dođrudan Öğretim	111
6.7.2.Taktiksel Öğretim	111
6.8.Anne-Baba ve Aile Katılımı	112
6.9.Öğrenme Güçlüğü Gösteren Çocuklar İçin Çalışanlara Öneriler	113
Yararlanılan Kaynaklar	114
Bölüm 7 OTİSTİK BOZUKLUĞU OLAN ÇOCUKLAR	117
7.1. Otizmin Kaynakları	118
7.2. Otizm ve Otistik Çocukların Özellikleri	120
7.2.1. Otizm	120
7.3. Otistik Çocukların Genel Özellikleri	122
7.3.1. Duyusal Özellikleri	122
7.3.2. Motor Gelişim Özellikleri	122
7.3.3. Sosyal Gelişim Özellikleri	123
7.3.4. Dil ve İletişim Özellikleri	123
7.3.5. Zihinsel Gelişim Özellikleri	123
7.3.6. Davranış Özellikleri	123
7.3.7. Özel Beceriler	124
7.4. Otizme Genel Bir Bakış	124
7.5. Sammy Vakası	125
7.6. Araştırmalar	125
7.6.1. Başlangıç	125
7.6.2. Özelliklere İlişkin	126
7.6.3. Sebep ve Müdahaleye İlişkin Yaklaşımlar	127
7.6.4. Farmakolojik Tıbbi	117
7.6.5. Davranış Yaklaşımları	128
7.7. Eğitim Programları ve Özellikleri	129
7.8. Otistik Davranışlara Yönelik Gözlemler	131
7.9. Özel Eğitim İçin Rehber	131
7.10. Genel Bir Hak	131
7.11. Türkiye’de Otizm	131
7.12. Türkiye’deki Otizm Platformu	134
7.12.1. Platformu Oluşturan Sivil Toplum Örgütleri	135
Yararlanılan Kaynaklar	136
Bölüm 8 DUYGUSAL VE DAVRANIŞSAL BOZUKLUKLARI OLAN ÇOCUKLAR	141

8.1. Duygusal ve Davranışsal Bozuklukların Nedenleri	144
8.1.1. Biyolojik Faktörler	144
8.1.2. Aile ile İlgili Faktörler	145
8.1.3. Okul ile İlgili Faktörler	146
8.1.4. Kültürel Faktörler	146
8.2. Duygusal Davranışsal Bozuklukların Özellikleri	147
8.2.1. İçe Yönelim Bozuklukları	148
8.2.2. Dışa Yönelim Bozuklukları	150
Yararlanılan Kaynaklar	153

Bölüm 9 ÇOKLU YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLAR 155

9.1. Çoklu Yetersizlik	157
9.1.1. Çoklu Yetersizliğin Nedenleri	158
9.2. Çoklu Yetersizliği Olan Bireylerin Özellikleri	160
9.2.1. Fiziksel Özellikleri	161
9.2.2. Öğrenme Özellikleri	161
9.2.3. Kişisel-Toplumsal Özellikleri	162
9.3. Popüler Kültür ve Destek	163
9.4. Önemli Kavramlar	164
9.5. Çoklu Yetersizliğin Eğitim Süreci	166
9.5.1. Dünyada Çoklu Yetersizlik Eğitimi	166
9.5.2. Türkiye’de Çoklu Yetersizlik Eğitimi	167
9.6. Ailenin Eğitimlere Katılımını Sağlamak için Öneriler	170
Yararlanılan Kaynaklar	172

Bölüm 10 İŞİTME YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLAR 175

10.1. İşitme Kaybının Tanımı	176
10.2. İşitme Süreci	176
10.3. Sınıflandırma	179
10.4. İşitme Kaybının Tipleri	179
10.4.1. İletimsel İşitme Kaybı	180
10.4.2. Duyusal- Sinirsel İşitme Kaybı	180
10.4.3. Karışık Tip İşitme Kaybı	180
10.4.4. Merkezi İşitsel İşlev Bozukluğu	181
10.5. İşitme Kaybının Dereceleri	181
10.6. İşitme Yetersizliğinin Nedenleri	182
10.6.1. Kalıtsal Nedenler	183
10.6.2. Doğum Öncesi ve Doğum Anı Nedenler	183
10.6.3. Doğum Sonrası Nedenler	183
10.7. Yaygınlık	183
10.8. İşitme Yetersizliği Olan Çocukların Özellikleri	184
10.8.1. Bedensel Gelişim	184

10.8.2. Zihinsel Gelişim ve Akademik Başarı	185
10.8.3. Konuşma ve Dil Gelişimi	185
10.8.4. Sosyal ve Duygusal Gelişim	186
10.9. İşitme Yetersizliği Olan Çocukların Belirlenmesi	187
10.9.1. Erken Tanının Önemi	187
10.9.2. İşitmenin Değerlendirilmesi	187
10.9.3. Eğitsel Değerlendirme	189
10.9.4. Öğretmen Gözlemleri	190
10.10. İşitme Yetersizliği Olan Çocukların Eğitimi	191
10.10.1. İşitme Cihazları	191
10.10.2. Ortamsal Düzenlemeler	193
10.10.3. İletişim Yöntemleri	194
10.10.4. Eğitsel Uygulamalar	196
Yararlanılan Kaynaklar	200
Bölüm 11 GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLAR	203
11.1. Duyu ve Algı	204
11.2. Görme	204
11.2.1. Görme Yetersizliği	205
11.2.2. Görme Kusurları ve Tedavi Yolları	206
11.2.3. Mercek Tipleri	209
11.3. Görme Yetersizliği Olan Çocukların Eğitim Süreci	210
11.3.1. Görme Yetersizliği Olan Çocukların için Özel Eğitim Okullarına Başvuru ve Kayıt Koşulları	210
11.3.2. Normalleştirme	212
11.3.3. Bütünleştirme	212
11.3.4. Birlikte Eğitim	212
11.4. Kaynaştırma Eğitimi	212
11.5. Temel Eğitimler	213
11.5.1. Bağımsız Hareket (Beyaz Baston) Eğitimi	213
11.5.2. Kişisel İdare Eğitimi	213
11.5.3. Modelaj Eğitimi	213
11.5.4. Kabartma Yazı Eğitimi	214
11.5.5. Abaküs (Matematik) Eğitimi	215
11.6. Mesleki Eğitimler	215
11.6.1. İş Atölyesi	215
11.6.2. Bilgisayar Eğitimi	215
11.6.3. Telefon Santralı Operatörlüğü	216
11.6.4. Masörlük Eğitimi	216
Yararlanılan Kaynaklar	218
Bölüm 12 DİL VE KONUŞMA BOZUKLUKLARI OLAN ÇOCUKLAR	219

12.1.İletişim, Dil ve Konuşma	220
12.1.1.Dilin Bileşenleri	221
12.1.2.Konuşma Üretimi	223
12.1.3.Normal Dil Gelişimi	224
12.2.Dil ve Konuşma Bozuklukları	226
12.2.1.Özel Eğitimde Sık Rastlanan Dil ve Konuşma Bozuklukları	226
12.2.2.Diğer Dil ve Konuşma Bozuklukları	249
12.3.Dil ve Konuşma Bozukluklarının Yaygınlığı	253
12.4.Dil ve Konuşma Bozukluklarını Önleme	253
12.5.Dil ve Konuşma Bozuklukları Alanı ve Bu Alanda İşbirliği	254
12.5.1.Dil ve Konuşma Terapistliği	254
12.5.2.Dil ve Konuşma Terapisti Eğitimi	255
12.5.3.Türkiye’de Dil ve Konuşma Terapistliği Alanı	255
12.5.4.Dil ve Konuşma Bozuklukları Alanında İşbirliği	255
Yararlanılan Kaynaklar	257

Bölüm 13 ÜSTÜN ZEKÂLI VE ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR

261

13.1. Zekâ ve Özellikleri	262
13.2. Zekânın Sınıflandırılması	263
13.3. Zekâ Yönünden Özel Gruplar	267
13.3.1. Üstün Zekâlı Çocuklar	267
13.4.Üstün Zekâlı Çocukların Özellikleri	268
13.4.1. Fiziksel Gelişim Özellikleri	268
13.4.2. Zihinsel Gelişim Özellikleri	269
13.4.3. Kişisel Özellikleri	269
13.4.4. Sosyal ve Duyusal Gelişim Özellikleri	270
13.5. Üstün Yetenekli Çocuklar	270
13.6. Üstün Yetenekli Çocukların Alanlara Göre Özellikleri	271
13.6.1. Üstün Yetenekli Çocukların Alanlara Göre Özellikleri	271
13.6.2. Resim Alanındaki Özel Yetenek Özellikleri	271
13.6.3. Fen Alanındaki Özel Yetenek Özellikleri	271
13.6.4. Matematik Alanındaki Özel Yetenek Özellikleri	272
13.6.5. Sosyal Alandaki Özel Yetenek Özellikleri	272
13.7. Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Çocuklar ve Yetenekleri	272
13.8. Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Çocukların Tanımlanması ve Seçimi	273
13.8.1. İlk Tarama ve Seçimleri	274
13.8.2. Bireysel İncelemelerde Seçim	274
13.9. Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi	276
13.9.1. Hızlandırma	277
13.9.2. Gruplama	278

13.9.3. Özel Sınıflarda Eğitim Modeli	278
13.9.4. Özel Okul Eğitimi	278
13.9.5. Program Zenginleştirme	279
13.10. Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Çocukların Dünyada ve Ülkemizde Durumu	280
13.11. Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Çocuklarda Görülebilen Olumsuz Nitelikler	281
Yararlanılan Kaynaklar	284
Bölüm 14 AİLE EĞİTİMİ	287
14.1. Aile	289
14.1.1. Ailelerin Özellikleri	290
14.1.2. Ailelerin İşlevleri	291
14.1.3. Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerin Özellikleri	292
14.1.4. Ailede İlk Farkına Varış	294
14.2. Özel Gereksinimli Çocuk Ailesinin Gereksinimleri	296
14.3. Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerinin Yaşadıkları	300
14.4. Özel Gereksinimli Olan Çocukların Eğitiminde Ailenin Rolü ve Önemi	303
14.5. Aile Eğitimi Programları	307
14.5.1. Öğretici Olarak Anne-Babalar	308
14.5.2. Ev Öğretimi	309
14.5.3. Grup Öğretimi	312
14.5.4. Sınıfta Yardım	313
Yararlanılan Kaynaklar	315
Ek 1: 2009-2010 Özel Eğitim Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kurum ve Öğrenci Sayıları	319